

Europa, el canvi obligat

- El pla de xoc per protegir l'euro ha de ser el primer pas per al govern econòmic de la UE

JOSEP BORRELL, President de l'Institut Universitari Europeu de Florència.

EL PERIÓDICO DE CATALUNYA, 12.05.10

L'atzar va escollir el Dia d'Europa perquè els governs de l'euro es decidissin per fi a donar una resposta massiva als atacs especulatiu contra la seva moneda. Al preu d'abandonar dos dels grans principis de la unió monetària. Era la gran hora. Des que va començar la crisi grega, els governs europeus havien fet massa poc i massa tard. Sense un marc jurídic adequat per actuar, i veient les reticències d'Angela Merkel a arribar a una solució efectiva abans de les seves eleccions regionals, tres mesos de reunions, gesticulacions, promeses i falses seguretats només van servir per alimentar l'especulació. Els governs han estat jugant al pòquer amb els mercats, creient que un consens polític de façana era suficient per calmar-los i que no seria necessari aplicar les ajudes que es prometien. Així, han dilapidat la seva credibilitat i han traslladat el problema d'un país a un altre. Quan per fi es va concretar un pla a l'altura de les necessitats immediates de Grècia, els mercats van dubtar del rigor que havia d'aplicar Atenes i es va iniciar el contagi a altres països amb un elevat endeutament públic i privat.

I allò que en principi era un problema grec es va convertir en una crisi de la zona euro amb repercussions mundials. Al final –sisplau per força–, abans que les borses obrissin aquest dilluns, els països de l'euro feien una crida a la mobilització general i acceptaven utilitzar l'article 122 del Tractat de Lisboa, que permet ajudar un país quan hi ha unes circumstàncies excepcionals que s'escapen del seu control.

Això implica una veritable transformació de l'organització i el funcionament de la zona euro. Els que durant molt temps anàvem dient que l'euro no suportaria una crisi generalitzada si només es recolzava sobre el peu monetari, que la coordinació de les polítiques econòmiques no podia limitar-se a una simple policia del dèficit públic i que era necessari avançar en el govern econòmic de la zona euro, esperem que aquest acord sigui el primer pas en aquesta direcció.

De moment es tracta d'una medicina de xoc, presa amb l'esquena contra la paret, que no aborda les solucions als problemes estructurals de la zona euro que la crisi ha evidenciat. Tampoc es podia esperar que així fos en la precipitació del llarg cap de setmana. Però els governs han pres la mesura atesa la gravetat de la crisi i han decidit acabar de facto amb la clàusula de no rescat que impedia ajudar un país en dificultats, que havia estat introduïda precisament per evitar que els estats utilitzessin l'escut de l'euro per aplicar polítiques pressupostàries laxistes.

El fons europeu d'estabilització, que pot arribar a 750.000 milions, és, al marge de la seva elevada quantia, la classe de solució que la Comissió Europea va proposar al març amb el suport francès i que Alemanya va rebutjar. Sota la pressió dels mercats, i mentre s'obrien les urnes a Renània del Nord, Merkel ha hagut d'acabar acceptant el final d'un dels dos grans principis amb què es va concebre l'euro.

L'altre principi suposadament intocable que se sacrifica a les circumstàncies és el de la intervenció directa del Banc Central Europeu (BCE) en els mercats de deute públic i privat a la zona euro. Després d'haver-ho rebutjat rotundament la vigília, Trichet ha acceptat comprar

deute públic, i això equival a finançar els estats. No de manera directa, sinó recomprant-lo en els mercats secundaris, que és el que el tractat li permet. Però la porta està oberta a la tan temuda monetització del deute i de passada es dona un respir extraordinari als bancs que demanaven de genolls que se'ls desembarassés de la càrrega d'actius que ja no podien mantenir.

Aquest canvi radical d'actitud era impensable fa sis mesos. Al novembre, el membre alemany del directori del BCE deia que seria molt negatiu per a la seva credibilitat i independència. Trichet també havia hagut de canviar el seu criteri i acceptar com a garantia deute grec, malgrat que la seva qualificació s'havia rebaixat per sota del límit considerat admissible. I a Davos considerava una «humiliació» que el Fons Monetari Internacional intervingués en la solució de la crisi grega. Està bé que les institucions mostrin la flexibilitat necessària per afrontar una situació límit. Però si l'haguessin exercit abans, segurament les coses no haurien agafat tan mal aspecte.

La crisi ha mostrat també la debilitat del lideratge a la Unió Europea. Els acords franco-alemanys són necessaris, però cada vegada són més difícils i no són suficients. La Comissió ha perdut capacitat d'iniciativa i els acords entre governs no l'han compensat. Molts problemes encara subsisteixen. Els països de l'euro no tenen els 500.000 milions que han d'aportar, hauran de demanar-los prestats als mercats que miren de tranquil·litzar amb la reducció del dèficit públic. Aquesta reducció pot ser socialment insuportable i econòmicament contraproduent perquè pot dificultar el creixement, sense el qual no és possible la reducció del dèficit. Però més val que s'hagi decidit plantar cara a l'especulació amb més unitat i decisió que en ocasions anteriors.